

New York, NY: Holt, Rinehart and Winston, 1976. pp. 31–53.

3. Gilligan C. In *A Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Publisher: Harvard University, 2003. <https://syllabus.pirate.care>

4. *Innovating pedagogy 2022 : Open University Innovation Report 10*. 2022. <https://www.open.ac.uk/blogs/innovating/>

Куторжевська Л.І.

*кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціальної роботи, реабілітації і повоєнної адаптації
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

Ємець С.А.

*старша наукова співробітниця
Полтавського літературно-меморіального музею В.Г. Короленка,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 034 «Культурологія»
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНИХ ЕКСПОНАТІВ ПОЛТАВСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ В.Г. КОРОЛЕНКА

Фахівець соціальної сфери – фахівець, що має відповідну професійну підготовку та кваліфікацію і спеціалізується на здійсненні соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, – стверджують дослідники О.В. Безпалько, І.Д. Зверева, А.Й. Капська, Ш.М. Пінчук, Ж.В. Петрочко, С.Я. Харченко [3, с. 197]. Соціальний працівник допомагає людям вирішувати проблеми, створюючи для цього необхідні ресурси, забезпечує взаємодію між людьми чи між людиною та середовищем. Саме процес взаємодії людини і її соціального середовища, – зазначає І.Д. Зверева, – це соціальне виховання, це сукупність впливів, яким піддається людина у своєму соціальному оточенні і які відображаються на розвитку особистості [3, с. 92]. Виховання, стверджують науковці, передбачає цілеспрямовану організацію діяльності, спілкування людини, які сприяють формуванню у вихованців певного ставлення до оточуючого світу, до самого себе, моральних норм і правил поведінки [4, с. 7]. Виховання відбувається завдяки різноманітним засобам, а саме: предметам, творам духовної і матеріальної культури (науковим посібникам, книжкам, газетам, творам мистецтва), слову вихователя, різноманітним видам діяльності (навчанню, грі, художній самодіяльності, спорту), конкретним заходам (вечорам, зборам) [4, с. 127]. Н.П. Волкова до засобів виховання відносить також радіо, телебачення, Інтернет, предмети кіномистецтва [2, с. 127-128]

Підготовка майбутнього фахівця соціальної сфери до соціального виховання особистості в сучасних умовах відбувається під час проходження

практики засобами музейних експонатів Полтавського літературно-меморіального музею В.Г. Короленка. Музей сьогодні є культурно-освітнім безпечним середовищем, ефективною базою для спілкування, джерелом культурно-освітнього процесу, який щотижня (за музейним проектом, ініційованим Департаментом культури «Музейна середа для ВПО») приймає безкоштовно внутрішньо переміщених осіб, вимушено переселених із зони збройного конфлікту, на які, окрім повсякденних труднощів, обрушується велика кількість виражених негативних факторів, зумовлених військовими діями.

Володимир Галактіонович Короленко – письменник-гуманіст, письменник-демократ, понадчасовий навчитель і просвітитель, компас і барометр на всі часи, моральний авторитет [5, с.75], громадська та літературна діяльність якого тісно пов'язана з Полтавою, де він з родиною прожив останні двадцять років. Він любив Україну за дивовижну красу її природи, любив український народ за його працьовитість, співучість, нездоланну жагу до волі. Тема України посідає значне місце в оповіданнях "Ліс шумить", "У поганому товаристві", "Без мови", у повісті "Сліпий музикант"... У ній В.Короленко з великим знанням людської психології по-філософськи підходить до розв'язання вічної проблеми: людина і суспільство.

Приїхавши до Полтави, Короленко потрапляє у круговерть соціальних потрясінь: письменник не міг залишатися байдужим до людських горя й страждань; протягом десятків років він був утіленням ідеалів громадянської честі й літературної гідності. Володимир Галактіоновичу доводилося писати доповідні записки, клопотання, листи: завдяки авторитету свого імені, Короленку вдавалося рятувати людей від смерті. Йому доводилося захищати мужиків-вотяків ..., сорочинських українців проти знущань російських чиновників. Вотяк, череміс, єврей, великорос, українець – були для нього однаковою мірою людьми, яких утискають. До думки В.Г. Короленка прислухалися чиновники: 2 серпня 1919 року Володимир Галактіонович записує в щоденнику: «... домашні були спантеличені, побачивши близько 20-и військових, які чекають біля наших дверей. Виявилось, що ця військова молодь прийшла заявити про свою повагу до "письменника Короленка". Я подякував за добре слово, посидів з ним у садочку, і ми розмовляли протягом хвилин 20-и, враження дуже приємне: це молодь зовсім інтелігентна... Можливо, тепер наймолодші і особливо інтелігентні офіцери внесуть хоч якийсь свіжий струмінь в атмосферу озлоблення та помсти» [1, с. 236].

Українська мова, українська література, українська культура, усна народна творчість були відомі Короленкові: у своїх творах письменник часто використовує українську норму написання закінчень у словах на *-ою*, *-ею*: «старою крышей», «густою зеленю», «величавою грустю», «белокурою косою», а також у творах зустрічаємо «хатки», «тополи», «гроши», «панич», «Микита», «пугач», «гайдамаки» та ін. Володимир Галактіонович палко захищав від переслідувань царської влади українську культуру і мову, всіляко підтримував прогресивних українських письменників. Письменник неодноразово виступав на захист прав і свобод української мови, підкреслював

велику роль І. Котляревського у її становленні: „Він зробив цю м’яку, виразну, сильну, багату мову літературною мовою, і українська мова, яку вважали лише місцевою говіркою, з його легкої руки зазвучала так голосно, що звуки її рознеслися по всій Росії...” [1, с. 423]. Короленко записує в щоденнику: «Переслідування "українства" під тими ж впливами диких виконавців набуває безглузвих форм, у земстві вже чули, як папери українською мовою викликали зауваження: "Що це за собача мова"... У першому ж наказі (надрукованому ще в Константинограді) вимагають знищити всі вивіски галицькою мовою». У вислові полягає образливий зміст, – зазначає Короленко, і тут же зауважує: «Українська мова безперечно існує, нею говорять мільйони людей, і не можна забороняти її в Україні» [1, с. 236].

Студенти, майбутні фахівці соціальної сфери, дізнаються, що сьогодні працівники музею у своїй роботі використовують засоби музею: кімнати музею, подвір’я, листи, документи, біографічні дані письменника, літературну творчість, його родинні традиції, свята. Полтавчани, гості міста знають про традицію Короленківської ялинки, про короленківський чай. Поважна аудиторія відвідувачів музею – діти з особливими освітніми потребами, а нині – і діти внутрішньо переміщених осіб, для яких екскурсиводи під час проведення екскурсії створюють середовище з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Цікаво проходять в садибі гра-квест, коли діти шукають короленківський скарб; майстер-класи з виготовлення ялинкових прикрас (балерини, клоуна) з підручних матеріалів (паперу, кольорових стрічок, фольги, ниток, блискіток тощо). Атмосферу родинного затишку створюють працівники музею під час костюмованих новорічних свят, свята Різдва (біля красуні-ялинки діти відгадують загадки, водять хоровод, співають пісні, розказують вірші – за що по-короленківськи одержують подарунки), свята Масляної (діти водять хоровод, закликаючи Весну, потім усі смакують млинцями – традиційною стравою Масляної і, звичайно, короленківським трав’яним чаєм).

Відомо, що в юнацькі роки Короленко два роки навчався в Петровській землеробській і лісовій академії, адже мріяв стати лісником. «В Полтаві чудово, все місто наче один сад», – так написав В.Г. Короленко про Полтаву ще у вересні 1900 року, коли вперше приїхав до міста. На території садиби, де поселилася родина Короленків, росте багато дерев, чагарників, квітів. Відвідувачі дізнаються, що за часів В. Короленка існував чудовий плодовий сад, де зростали різноманітні сорти яблунь, груш, слив, абрикос, вишень, горіхів, були також шовковиця, малина та чорна смородина. Нині у дворі росте чимало кущів бузку, калини звичайної. Є на подвір’ї чагарники таволги, єдиним вічнозеленим чагарником є магонія падуболиста з родини барбарисових, є барбарис звичайний, є садовий жасмин тонколистий та жимолость татарська; у глибині саду ростуть три старих кущі кизилу (посаджені Володимиром Галактіоновичем). Гості музею дізнаються, що на подвір’ї у зеленому оточенні дуба росте клен гостролистий, який допомагає затінювати ґрунт і створює лісовий фітоклімат; ростуть три деревця гінкго дволопатевого, ялівець віргінський, туя західна, черемха, горобина звичайна, липа, бундук дводомний, два деревця аралії маньчжурської, береза

бородавчата (меморіальне дерево, яке посадила Софія Володимирівна). Найстарішим деревом садиби є волоський горіх.

Таким чином, майбутні фахівці соціальної сфери дізнаються, що Володимир Галактіонович Короленко – видатний письменник-демократ, гуманіст, великий син України, класик літератури зі світовим іменем, прогресивний громадський діяч і правозахисник, якого сучасники називали “совістю інтелігенції”, “адвокатом слабких і пригнічених”, “моральним генієм”, “апостолом дієвої любові”, велику увагу приділяв соціальному захисту полтавчан, тому і полтавчани шанують його пам’ять: у Полтаві є вулиця Короленка; є Народний дім імені Володимира Короленка; ім’я письменника надано педагогічному університету, тут є аудиторія імені В.Г. Короленка, бюст письменника; кімната-музей у ЗОШ №17; Спілка письменників України у 1990 році встановила щорічну міську літературну премію імені Короленка; полтавці дбайливо доглядають могилу письменника, а Полтавський літературно-меморіальний музей В.Г. Короленка завжди гостинно запрошує усіх відвідувачів.

Список використаних джерел:

1. Володимир Короленко. Щоденник (1917-1921). Листи з Полтави. Листування ... Котляревський і Мазепа. К.: Аконт, 2011. 512 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2021. 576 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-е видання / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. Київ-Сімферополь: Універсум, 2013. 436 с.
4. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ОВС», 2002, 400 с.
5. Наукові записки Полтавського літературно-меморіального музею В.Г. Короленка. Полтава: Дивосвіт, 2013. Вип. 2. 192 с.

Куторжевська О.А.

вчителька початкових класів

КЗ «Полтавська загальноосвітня школа №20 імені Бориса Сергія»

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення в Україні воєнного стану в зв’язку з повномасштабним збройним вторгненням РФ на територію України 24 лютого 2022 року вплинуло майже на всі сфери суспільних відносин. Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації та тимчасової окупації деяких територій в Україні, через військові дії, конфлікти, природні катастрофи багато людей мусили залишити свої домівки, родину, друзів та звичний спосіб життя, набувати статус внутрішньо переміщеної особи. Зважаючи на той факт,